

Kozak-Zychman, Wanda / Gauda, Ewa

Charakterystyka antropologiczna szczątków kostnych z grobów ludności kultury pucharów lejkowatych i kultury ceramiki sznurowej w Malicach Kościelnych (stan. 1), woj. tarnobrzeskie

Archeologia Polski Środkowowschodniej 3, 56-60

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WANDA KOZAK-ZYCHMAN, EWA GAUDA

**CHARAKTERYSTYKA ANTROPOLOGICZNA SZCZĄTKÓW KOSTNYCH Z GROBÓW
LUDNOŚCI KULTURY PUCHARÓW LEJKOWATYCH I KULTURY CERAMIKI SZNUROWEJ
W MALICACH KOŚCIELNYCH (STAN. 1), WOJ. TARNOBRZESKIE**

Opracowane materiały pochodzą z badań przeprowadzonych w 1996 i 1997 roku w Malicach Kościelnych przez M. Florę z PSOZ w Tarnobrzegu oraz B. Bargieł i J. Liberę z Katedry Archeologii UMCS w Lublinie. Dwa spośród odkrytych obiektów - nr 14a i nr 20 - zawierały pochówki pozostawione przez ludność kultury ceramiki sznurowej, inne przez ludność kultury pucharów lejkowatych (M. Florek, J. Libera 1997; B. Bargieł, M. Florek, J. Libera - w tym tomie).

W większości grobów zachowały się nieliczne fragmenty czaszek i kości szkieletów (Tab. 1; por. też W. Kozak-Zychman, E. Gauda 1996, 1997).

Spośród 34 osobników wiek, z określeniem kategorii, ustalono dla 25, płeć natomiast dla 11. W ogólnej liczbie nie uwzględniono szczątków kostnych z obiektów nr 7 (niediagnostyczne), nr 18 (niediagnostyczne i zwierzęce) i nr 16/3 (zwierzęce). Nie jest wykluczone, iż szczątki z obiektów 12/3 i 12/7 należały do tego samego dziecka, a z obiektów 12/12 i 12/14 do jednej kobiety (?). Spośród 25 zmarłych - 14 to dzieci (Infans I i Infans II), 3 - Adultus, 1 - Adultus/Maturus oraz 7 - Maturus. Wśród 11 dla których określono płeć było 6 mężczyzn i 5 kobiet (Tab. 2).

Zły stan zachowania materiałów pozwolił na zdjęcie pomiarów (wg techniki i z zachowaniem numeracji R. Martina, 1928) oraz wyliczenie wskaźników kraniologicznych zaledwie w jednym przypadku - osobnik nr 20. Zestawiono je poniżej.

Pomiary czaszki: 1 g-op 171; 8 eu-eu 141; 9 ft-ft 87; 17 ba-b 130; 45 zy-zy 139; 46 zm-zm 80; 47 n-gn 101; 48 n-pr 60; 51 mf-ek 38; 52 wys.ocz. 34; 54 ap.pirif. 21; 55 n-ns 49; 66 go-go 85; 69 id-gn 32.

Wskaźniki: 8:1 szer.-dł. 82,5; 17:1 wys.dł. 76,0; 17:8 wys.szer. 92,2; 9:8 cz.ciem. 61,7; 47:45 twarzy 83,8; 48:45 lic.K. 48,5; 52:51 ocz. 89,5; 54:55 nosa 42,9.

Wyliczone wartości wskaźników wskazują, iż osobnik ten posiadał krótką, wysoką i średnio wysklepioną czaszkę, wąskie czoło, szeroką twarz, wysokie oczodoły i wąski nos.

Wyliczone wartości wskaźników wskazują, iż osobnik ten posiadał krótką, wysoką i średnio wysklepioną czaszkę, wąskie czoło, szeroką twarz, wysokie oczodoły i wąski nos.

Pomiary kości kończyn (wg techniki R. Martina) możliwe były do wykonania w przypadku 7 osobników, przy czym pomiary długościowe tylko dla 4. Przewidywaną wysokość ciała zrekonstruowano metodą K. Pearsona (1899) dla 3 kobiet i mężczyzny (Tab. 3). Pod względem badanej cechy wysokość ciała mężczyzny z obiektu nr 6 mieści się - wg klasyfikacji R. Martina - w kategorii wzrostu powyżej średniego. Niskiego wzrostu była kobieta oznaczona jako osobnik 12/1, poniżej średniego - osobnik nr 20, zaś średniego - osobnik nr 5A.

Opisane tu materiały kostne, choć zachowane fragmentarycznie, stanowią niewątpliwie cenne źródło do badań nad ludnością epoki neolitu Polski południowowschodniej.

LITERATURA

- Bargieł B., Florek M., Libera J.
1998 Drugi sezon badań wykopaliskowych w Malicach Kościelnych, stan. 1, woj. Tarnobrzeg (w tym tomie).
- Florek M., Libera J.
1997 Sprawozdanie z pierwszego sezonu badań na cmentarzysku kultury pucharów lejkowatych w Malicach Kościelnych, gm. Lipnik, woj. tarnobrzesk, APŚ, t. 2, s. 24-30.
- Kozak-Zychman W., Gauda E.
1996 Materiały kostne z cmentarzyska KPL w Malicach (stan. 1), woj. Tarnobrzeg (Lublin, mps)
- 1997 Materiały kostne z grobów ludności kultury pucharów lejkowatych (KPL) i kultury ceramiki sznurowej (KCSz) w Malicach Kościelnych (stan. 1), woj. Tarnobrzeg - analiza antropologiczna (Lublin, mps)
- Martin R.
1928 Lehrbuch der Anthropologie, Jena
- Pearson K.
1899 On the Reconstruction of Stature of Prehistoric Races. Mathematic Contributions to the Theory of Evolution. Transactions of the Royal Society, vol. 192, s. 169-245.

Tab. 1. Stan zachowania materiałów kostnych z cmentarzyska na stan. 1 w Malicach Kościelnych

Lp.	Nr obiektu	Nr osobnika	Czaszka	Kregostup		Klatka piersiowa			Kości kończyny górnej												
				kręgi	kość krzyżowa	zebra	mostek	obojczyk	łopatka	ramienna	łokciowa	promień- niowa	nadgarstek	śródręcze	człony palców						
1	1	1	Z	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	2	2	Z	-	-	(1)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3	3	3A	(M)Z	(1)	U	U	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4	3	3B	(M)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5	4	4	(M, Ż)Z	(1)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6	5	5A	(M, T, Ż)Z	21	(+)	U	(+)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7	5	5B	(M, T, Ż)Z	U	-	U	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8	6	6	(M, T, Ż)Z	6+U	(+)	U	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
9	7	?	-	-	-	-	ułamki kostne niediagnostyczne			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
10	8	8	Z	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
11	9	9	(M)Z	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12	10	10A	(M, T, Ż)Z	(1)	-	U	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
13	10	10B	(M, Ż)Z	(1)	-	U	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
14	12/1	12/1	(M, Ż)Z	-	(+)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
15	12/2	12/2	Z	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
16	12/3	12/3	(M)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
17	12/4	12/4	(M)	(1)	-	U	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
18	12/5	12/5	(M, T, Ż)Z	(1)+U	-	U	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
19	12/6	12/6	(M)Z	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
20	12/7	12/7	(M, Z)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
21	12/8	12/8	(M, Ż)Z	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
22	12/9	12/9	(M)Z	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
23	12/10	12/10	(M)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
24	12/11	12/11	(M)Z	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
25	12/12	12/12	Z	-	-	-	ułamki kostne niediagnostyczne			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
26	12/13	12/13	Z	U	-	U	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
27	12/14	12/14	(M)Z	U	-	U	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
28	12/15	12/15	-	-	-	-	ułamki trzonów kości długich			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
29	14	14	Z	-	-	-	ułamki- trzonów kości długich			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
30	14a	14a	(M, Ż)Z	(1)	-	U	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
31	14b	14b	(M)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
32	15	15	(M)Z	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
33	16/1	16/1	(M)Z	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
34	16/2	16/2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
35	16/3	?	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
36	18	?	-	-	-	-	ułamki trzonów kości długich			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
37	19	19	Z	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
38	20	20	C, Ż	17	(+)	U	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
39	21	21	-	-	-	-	ułamki trzonów kości długich			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

C - czaszka kompletna, M - kości móżgoczaszki, T - kości twarzy górnej, Ż - żuchwa, Z - zęby, U - ułamki.
 Cyfry określają liczbę zachowanych kości, w nawiasach formy zachowane fragmentarycznie

Ciąg dalszy tabeli nr 1

Lp	nr obiektu	Nr osobnika	Kość miedniczna	Rzepka	Kości kończyny dolnej					Kości zwierzęce		
					udowa	pisz-czelowa	szczątkowa	stępie	śródstopie		człony palców stóp	
1	2	3	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
1	1	1	-	-	(1)	(2)	(2)	2+(2)	1+(1)	-	-	
2	2	2	(1)	-	(1)	-	-	-	-	-	-	
3	3	3A	(1)	-	(2)	(1)	-	-	(2)	1	+	
4	3	3B	-	-	(1)	(1)	-	-	-	-	+	
5	4	4	-	-	(1)	-	-	-	-	-	+	
6	5	5A	(2)	2	2	2	1+(1)	14	10	4	+	
7	5	5B	(1)	-	(1)	(2)	-	-	-	-	-	
8	6	6	(2)	-	2	(2)	(2)	(2)	-	-	+	
9	7	?	ułamki kostne niediagnostyczne								-	-
10	8	8	(1)	-	-	(1)	-	-	2	1	+	
11	9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	+	
12	10	10A	U	-	(2)	(2)	(2)	5	1+(3)	-	+	
13	11	10B	-	-	(2)	(2)	(2)	-	(1)	2	-	
14	12/1	12/1	(1)	-	1+(1)	(1)	-	-	-	-	-	
15	12/2	12/2	-	-	-	(1)	-	-	-	-	-	
16	12/3	12/3	-	-	(1)	(1)	-	-	-	-	+	
17	12/4	12/4	(1)	-	(2)	(1)	(1)	-	-	-	-	
18	12/5	12/5	(2)	-	(2)	(2)	(1)	-	-	-	-	
19	12/6	12/6	-	-	(2)	-	-	-	(1)	-	-	
20	12/7	12/7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
21	12/8	12/8	(1)	-	(1)	-	-	-	-	-	+	
22	12/9	12/9	-	-	-	-	-	-	-	-	+	
23	12/10	12/10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
24	12/11	12/11	-	-	-	-	(1)	-	-	-	-	
25	12/12	12/12	ułamki kostne niediagnostyczne								-	-
26	12/13	12/13	ułamki trzonów kości długich								-	-
27	12/14	12/14	(2)	1	(2)	(2)	(2)	2+(3)	(5)	1	+	
28	12/15	12/15	ułamki trzonów kości długich								-	-
29	14	1	ułamki trzonów kości długich								-	-
30	14a		-	-	-	(2)	(2)	5	10	9	-	
31	14b	+0	(1)	-	(1)	-	-	-	-	-	-	
32	15	15	-	-	-	-	-	-	(1)	-	-	
33	16/1	16/1	-	-	(2)	-	-	-	-	-	-	
34	16/2	16/2	-	-	-	(1)	-	-	-	-	-	
35	16/3	?	-	-	-	-	-	-	-	-	+	
36	18	?	ułamki trzonów kości długich								-	-
37	19	19	(1)	-	(2)	(2)	(1)	-	-	-	+	
38	20	20	(2)	-	2	2	(2)	8	10	5	-	
39	21	21	ułamki trzonów kości długich								-	+

Tab. 2. Określenia wieku i płci osobników z cmentarzyska na stan. 1 w Malicach Kościelnych

Lp.	Nr obiektu	Nr osobnika	Płeć	Wiek	Kategoria wieku wg R. Martina
1	1	1	M	30-40	Maturus
2	2	2	?	os.dorośli	?
3	3	3A	M?	20-30	Adultus
4	4	3B	?	4-5	Infans I
5	4	4	K?	20-30	Adultus
6	5	5A	K	40-50	Maturus
7	6	5B	?	3-4	Infans I
8	6	6	M	25-35	Adultus/Maturus
9	7	?	?	?	?
10	8	8	?	6-7	Infans I
11	9	9	?	3-5	Infans I
12	10	10A	M	45-55	Maturus
13	?	10B	?	8-10	Infans II
14	12/1	12/1	K	20-30	Adultus
15	12/2	12/2	?	os.dorośli	Maturus
16	12/3	12/3	?	2-3?	Infans I
17	12/4	12/4	?	2-3?	Infans I
18	12/5	12/5	?	3-4	Infans I
19	12/6	12/6	?	2-3?	Infans I
20	12/7	12/7	?	2-3?	Infans I
21	12/8	12/8	?	3-5	Infans I
22	12/9	12/9	?	8-10	Infans II
23	12/10	12/10	?	4-6	Infans I
24	12/11	12/11	?	?	Infans I
25	12/12	12/12	K?	os.dorośli	?
26	12/13	12/13	?	os.dorośli	?
27	12/14	12/14	K?	os.dorośli	?
28	12/15	12/15	?	?	?
29	14	14	?	os.dorośli	?
30	14a	14a	M	?	Maturus
31	14b	14b	M?	os.dorośli	?
32	15	15	?	?	Maturus
33	16/1	16/1	?	?	Infans II
34	16/2	16/2	?	os.dorośli	?
35	16/3	?	?	?	?
36	18	?	?	?	?
37	19	19	?	pow.15 lat	?
38	20	20	K	30-40	Maturus
39	21	21	?	?	?

* Przyjęto następujące oznaczenia: Infans I do 7 lat, Infans II 7-15, Iuvenis 15-20, Adultus 20-30, Maturus 30-60 i powyżej 60 Senilis, osobnik dorosły – zmarły powyżej 20 roku życia.

Tab. 3. Indywidualne wartości pomiarów kości kończyn i przeżyciowa wysokość ciała ludności z cmentarzyska na stan. 1 w Malicach Kościelnych

Nr obiektu			5	6	10	12/1	12/14	14a	20
Nr osobnika			5A	6	10A	12/1	12/14	14a	20
Płeć			K	M	M	K	K	M	K
Humerus	M-1	P	305	-	-	-	-	-	282
	M-7	P	65	-	69	-	63	-	63
		L	-	69?	68	-	62	70	63
Radius	M-1	L	-	-	-	-	-	-	199
	M-3	P	-	-	46	-	42?	-	41
		L	-	-	-	-	42?	-	42
Ulna	M-3	P	-	-	-	-	-	-	37
Femur	M-1	P	425	457	-	375?	-	-	398
		L	415	456?	-	-	-	-	396?
	M-2	P	-	455	-	-	-	-	390
		L	413	456?	-	-	-	-	392?
	M-8	P	83	92?	92	65?	83	-	83
		L	84	96?	91?	-	81	-	80
Tibia	M-1	P	347	-	-	-	-	-	337
		L	338	-	-	-	-	-	333
	M-1a	P	353	-	-	-	-	-	341
		L	348	-	-	-	-	-	336
	M-10b	P	73	-	81	-	72	-	70
		L	73	78?	81	-	71	78?	70
Fibula	M-1	P	343	-	-	-	-	-	-
	M-4a	P	45	-	-	-	-	-	33
		L	-	-	-	-	35	-	30
Wysokość ciała			154,8	167,1	-	145,8?	-	-	150,7

WANDA KOZAK-ZYCHMAN AND EWA GAUDA

ANTHROPOLOGICAL CHARACTERISTICS OF BONE REMAINS FROM HUMAN GRAVES OF THE FUNNEL BEAKER AND CORDER WARE CULTURES IN MALICE KOŚCIELNE, SITE 1, TARNOBRZEG VOIVODSHIP

From 36 features distinguished at the site, bone remains of at least 34 individuals were collected. Among these, 14 belong to children (Infans I and Infans II), one dead from the age category above Infans II, 3 Adultus, 1 Adultus/Maturus, 7 Maturus, 7 dead were above 20 years old, and 1 for whom it was impossible to establish the age due to the absence of diagnostic fragments. Among the 11 dead, from whom sex was possible to determine, there were 6 men and 5 women (Tab. 1).

The badly preserved materials allowed for taking only one measuring of a skull - individual No. 20. The values of indica-

tors show that the woman had a short, high and medium arched skull, narrow forehead, broad face, high eye sockets and a narrow nose.

The measuring of the limb bone length was possible in four cases - three women and a men. The reconstructed intravital body height, after Pearson's method (male individual No. 6), is, according to Martin's classification, above medium, while in the case of the women, short for individual No. 12/1, below medium for individual No. 20 and medium for individual No. 5A (Tab. 2).